

Dėl Pello mokesčio įstatymo Nr. IX-675 46-1 straipsnio pakeitimo ir papildymo 2 priedėliu įstatymo projekto

Galimybė investuoti iš neapmokestinto pelno yra svarbi sąlyga įmonių technologiniam atsinaujinimui, darbo našumo augimui ir Lietuvos konkurencingumui. Siūlomi Pello mokesčio įstatymo pakeitimai viena vertus atveria galimybę atskaityti 200 proc. investicijų iš apmokestinamojo pelno, kita vertus, siaurina investicijų sąvoką ir didina administracinę našlą įmonėms, norinčioms ja pasinaudoti.

Siekiant realiai paskatinti produktyvias investicijas, tikslinga pereiti prie **universalios reinvestuojamo pelno neapmokestinimo modelio**, vienodomis sąlygomis prieinamo visoms įmonėms. Pakaktų nustatyti vienintelį kriterijų – įsigytas turtas turėtų būti naudojamas įmonės ūkinėje veikloje.

Siūloma mokesstinė paskata būtų prieinama tik siauram įmonių ratui

2024 m. investicinio projekto (IP) mokesnine nuostata pasinaudojo apie 2,2 tūkst. mokesčių mokėtojų¹. Palyginti su maždaug 370 tūkst. Lietuvoje veikusių įmonių², tai sudaro vos apie 0,6 proc. Naudojimas IP nuostata riboja griežti reikalavimai investicijoms ir jų dokumentavimui.

Siūlomi pelno mokesčio pakeitimai išlaikytų visus investicinio projekto kriterijus, ir papildytų juos papildomu reikalavimu atitikti vieną iš 13 įstatyme išvardytų technologijų kategorijų. Dėl šios priežasties, tikėtina, mokesnine nuostata galėtų pasinaudoti dar siauresnis įmonių ratas, tad jos poveikis ekonomikai būtų itin ribotas.

Įstatymu nustatytas technologijų sąrašas nėra patikimas būdas atskirti investicijas, kurios iš tiesų didina įmonių produktyvumą. Įmonės veikia skirtingomis sąlygomis, naudoja skirtingas technologijas ir pačios geriausiai žino, kokių investicijų reikia efektyvumui didinti ir vartotojų poreikiams patenkinti. Vienai įmonei didžiausią našumo prieaugį gali sukurti pramoninis robotas, kitai – nauja programinė įranga, trečiai – mažiau technologiškai sudėtingo, tačiau efektyvesnio įrenginio įsigijimas.

¹ Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Mokesčių mokėtojų, pasinaudojusių pelno mokesčio lengvata dėl vykdomo investicinio projekto, finansuojamo ES paramos lėšomis, analizė. 2025 m. spalio 28 d.
https://www.vmi.lt/evmi/documents/20142/699840/TA_PM_lengvata_2024.pdf/0fb81583-5410-3fca-eb46-ae5ad2618265?t=1761906963832.

² Valstybės duomenų agentūra. "Rodiklių duomenų bazė." Oficialiosios statistikos portalas. Žiūrėta 2026 m. spalio 13 d.
<https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=8810f23d-d7b4-4268-abfc-fa19b0f50bf7>

Siūlomas reguliavimas skatintų įmones vertinti investicijas ne vien pagal jų ekonominę grąžą, bet ir pagal tai, ar jos patenka į valstybės pasirinktų technologijų sąrašą. Taip atsirastų paskata rinktis mokestiniu požiūriu palankesnę, nors nebūtinai ekonomiškai naudingiausią investiciją.

Sunkumai administruojant MTEP nuostatas indikuoja siūlomo reguliavimo rizikas

Taikant siūlomą mokestinę nuostatą, neaiškumų galėtų kilti dėl daugiafunkcinių įrenginių, kuriuose jungiamos kelios technologijos. Pavyzdžiui, gamybos įrenginys gali turėti mašininės regos sistemą, skirtą produkcijos kokybės kontrolei, tačiau kartu atlikti ir kitas, įstatymo priedėlyje nenumatytas funkcijas. Nėra aišku, ar tokiam įrenginiui būtų taikomas dvigubas sąnaudų, atskaitymas, ar reikėtų atskirti tik mašininei regai tenkančią įrenginio vertės dalį ir pagal kokią metodiką ji būtų nustatoma. Dėl šios priežasties siūlomas reguliavimas gali būti derlinga dirva mokestiniams ginčams.

Panašias problemas jau atskleidė mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos (MTEP) mokestinių paskatų taikymo praktika. 2025 m. lapkritį verslo asociacijos kreipėsi į Valstybinę mokesčių inspekciją dėl pakeisto pelno, gaunamo iš MTEP veikloje sukurto turto, apmokestinimo aiškinimo³. Asociacijos atkreipė dėmesį, kad gali būti objektyviai neįmanoma tiksliai atskirti, kuri produkto pajamų ir sąnaudų dalis tenka būtent MTEP veikloje sukurtam turtui. Vis dėlto pakeitus VMI komentarą iš įmonių pradėta reikalauti tokį atskyrimą pagrįsti.

Nors nagrinėjamas projektas reguliuotų investicinių išlaidų atskaitymą, o ne iš MTEP turto uždirbto pelno apmokestinimą, abiem atvejais problema kyla dėl siekio sudėtingą ekonominę veiklą suskaidyti į administraciškai apibrėžtas kategorijas. Kuo daugiau kriterijų nustatoma mokestinei paskatai gauti, tuo daugiau išteklių įmonės turi skirti jų atitikčiai pagrįsti, o valstybės institucijos – jai tikrinti.

Didėtų piktnaudžiavimo galimybės ir mokesčių administravimo sąnaudos

Technologijų sąrašas taip pat sukurtų paskatas dirbtinai priskirti įrenginius mokestiniu požiūriu palankesnėms kategorijoms. Įmonės ar įrangos tiekėjai galėtų būti suinteresuoti pabrėžti tam tikras įrenginių savybes ir funkcijas, kad įranga būtų laikoma atitinkančia įstatymo priedėlį, nors faktiškai jos pagrindinė paskirtis būtų kita. Pavyzdžiui, net plačiai

³ Asociacija „Vienaragiai LT“, Lietuvos verslo konfederacija, asociacija „Investors' Forum“ ir asociacija INFOBALT. Dėl LR pelno mokesčio įstatymo 5 straipsnio 9 dalies komentaro papildymo. 2026 m. vasario 24 d.
<https://investorsforum.lt/wp-content/uploads/2026/02/2026-02-24-LVK-Unicorns-IF-INFOBALT-rastas-del-MTEP-lengvatos-VMI.pdf>.

naudojamoje „Microsoft Office“ programinėje įrangoje egzistuoja dirbtiniu intelektu (DI) grįsti elementai. Ar tai reikštų, jog įsigydama licenciją įmonė diegia DI grįstus sprendimus?

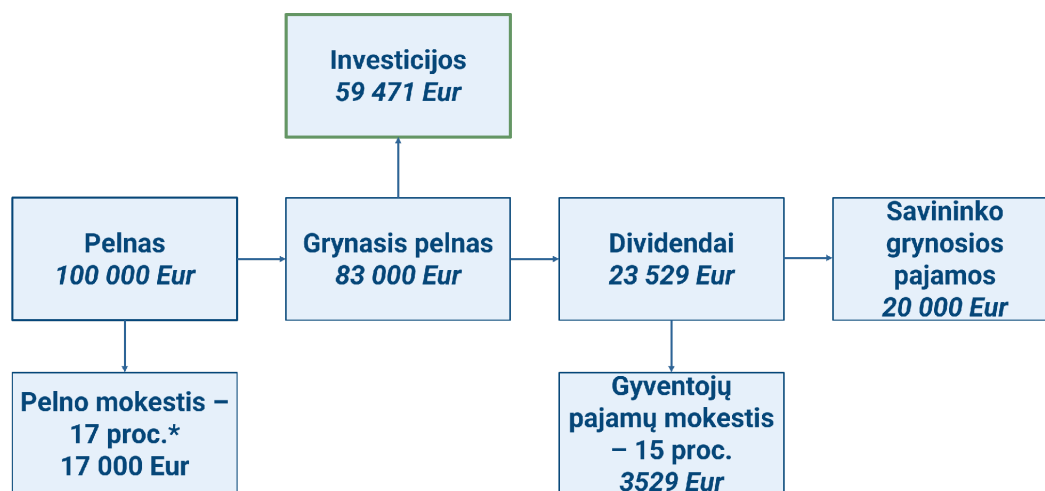
Tokių atvejų prevencijai ir nustatymui būtų reikalinga papildoma kontrolė. Tai reikštų didesnę Valstybinės mokesčių inspekcijos darbo krūvį, o tam tikrais atvejais – ir specializuotų technologinių žinių poreikį. Aiškinamajame rašte jau numatyta nauja Inovacijų agentūros funkcija – kilus neaiškumams, teikti ekspertines išvadas dėl įsigyto turto priskyrimo įstatyme išvardytoms technologijoms. Pats tokio papildomo vertinimo mechanizmo poreikis rodo, kad technologijų klasifikavimas nėra paprastas ir savaime aiškus.

Vadinasi, dalis mokestinės paskatos ekonominės naudos būtų prarandama įmonėms rengiant dokumentus, institucijoms atliekant vertinimus ir sprendžiant galimus ginčus. Šios sąnaudos ypač reikšmingos mažesnėms įmonėms, kurios neturi specializuotų mokesčių ir teisės ekspertų ar galimybės samdyti mokesčių konsultantų.

Investicijoms palankią aplinką dera skatinti universalia mokesčių sistemos taisykle, o ne selektyvia lengvata

Investicijų skatinimo tikslui pasiekti labiausiai dera sisteminė alternatyva – reinvestuojamo pelno neapmokestinimas. Lyginant su dabartiniu modeliu, jis leistų įmonių investicijas padidinti penktadaliu.

Pav. 1. Dabartinė pelno mokesčio sistema

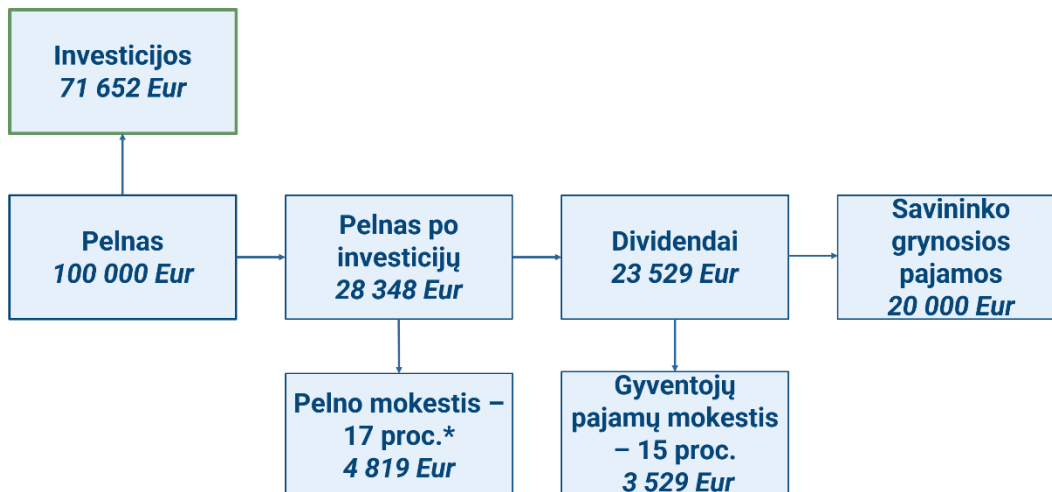

* Leidžiama sumažinti apmokestinamąjį pelną vykdančią investicinį projektą ir MTEP

Investicijų ekonominę naudą geriausiai gali įvertinti jas vykdančios ir jų riziką prisiimančios įmonės. Valstybės uždavinys – sudaryti joms palankias ir stabilias sąlygas, o ne nustatyti, į

kurias technologijas investuoti verta labiau. Pakaktų vienintelio kriterijaus – kad turtas būtų naudojamas įmonės ūkinėje veikloje.

pav. 2. Universalus reinvestuojamo pelno neapmokestinimo modelis.

Reinvestuojamo pelno neapmokestinimas sudarytų vienodas sąlygas skirtingo dydžio, sektorių ir technologinio pažangumo įmonėms kaupti kapitalą, finansuoti plėtrą ir didinti produktyvumą. Kartu sumažėtų poreikis nuolat kurti naujas mokestines išimtis ir administruoti jų taikymą.